

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku F. Sp. z o.o. w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w W.
o podleganie ustawodawstwu polskiemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 listopada 2019 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 maja 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 20 maja 2019 r. odrzucił skargę kasacyjną odwołującą się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 11 grudnia 2018 r., zapadłego w sprawie z odwołania F. Sp. z o.o. z siedzibą w W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w W. w przedmiocie podlegania zainteresowanego ustawodawstwu polskiemu.

W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że w dniu 15 kwietnia 2019 r. pełnomocnik odwołującej się spółki wywiódł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 11 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny wezwał pełnomocnika skarżącej do usunięcia braków formalnych skargi kasacyjnej, przez oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia, nadesłanie czterech odpisów skargi

wraz z załącznikami oraz złożenie potwierdzenia uiszczenia opłaty od skargi. Wezwanie zostało doręczone pełnomocnikowi dnia 7 maja 2019 r. Wraz z pismem z dnia 14 maja 2019 r. pełnomocnik odwołującej się spółki złożył do akt sprawy dowód uiszczenia opłaty podstawowej, cztery odpisy skargi oraz pełnomocnictwo wraz z informacją odpowiadającą aktualnemu odpisowi z rejestru przedsiębiorców spółki. Nie oznaczył natomiast wartości przedmiotu zaskarżenia. Wobec nieusunięcia przez pełnomocnika skarżącej braku formalnego w postaci oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, skardze nie można nadać dalszego biegu, co skutkuje jej odrzuceniem z mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Odwołująca się wniosła zażalenie na powyższe postanowienie, domagając się jego uchylenia.

W uzasadnieniu zażalenia podniosła, że stosownie do art. 398² § 1 zd. 2 k.p.c. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o przyznanie i wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia. Sprawa niniejsza jest sprawą z zakresu ubezpieczeń społecznych o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia (podleganie ubezpieczeniu społecznemu). Wartość przedmiotu zaskarżenia i wezwanie do jego oznaczenia nie ma zatem znaczenia dla dopuszczalności skargi kasacyjnej. Żaląca się zauważyła nadto, że w świetle rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 września 2017 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1799) uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2016 r., III UZP 2/16, w części dotyczącej spraw o podleganie ubezpieczeniu społecznemu, utraciła moc. W rozporządzeniu zmieniającym z dnia 20 września 2017 r. przyjęto bowiem, że od dnia 13 października 2017 r. stawka minimalna w wysokości 180 zł obowiązuje nie tylko w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, ale również w sprawach dotyczących podlegania ubezpieczeniom społecznym. W sprawach o podleganie ubezpieczeniu społecznemu wysokość wynagrodzenia pełnomocnika będącego radcą prawnym lub adwokatem jest więc określana w wysokości takiej, jak w sprawie o świadczenie z ubezpieczenia społecznego i nie zależy od wartości przedmiotu sporu czy zaskarżenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie bezspornym jest, że pełnomocnik odwołującej się F. Sp. z o.o. z siedzibą w W. nie określił w skardze kasacyjnej od wyroku Sądu drugiej instancji wartości przedmiotu zaskarżenia, co Sąd Apelacyjny potraktował jako brak formalny pisma i wezwał do jego usunięcia w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. Wobec stwierdzenia, że skarżący nie usunął tego braku przed upływem wyznaczonego terminu, Sąd odrzucił skargę kasacyjną.

Analizę prawidłowości zaskarżonego postanowienia wypada rozpocząć od przytoczenia treści art. 398⁴ § 1 k.p.c., zgodnie z którym skarga kasacyjna powinna zawierać: 1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części; 2) przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie; oraz wniosek o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żadanego uchylenia i zmiany (§ 1). Oprócz wymagań przewidzianych w § 1, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) Ponadto skarga kasacyjna powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a w sprawach o prawa majątkowe powinna zawierać również oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia. Do skargi kasacyjnej dołącza się także dwa jej odpisy przeznaczone do akt Sądu Najwyższego oraz dla Prokuratora Generalnego, chyba że sam wniósł skargę (art. 398⁴ § 3 k.p.c.).

Powołany artykuł został podzielony na paragrafy, co ułatwia rozgraniczenie wymagań stawianych skardze kasacyjnej jako szczególnemu środkowi odwoławczemu (§ 1 i 2) oraz jako zwykłemu pismu procesowemu (§ 3). Różnicowanie warstwy formalnej skargi kasacyjnej jako pisma procesowego ma istotne znaczenie z punktu widzenia art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c., bowiem określone w art. 398⁴ § 1 k.p.c. wymagania skargi kasacyjnej - w przeciwieństwie do wskazanych w przepisach § 2 i 3 tegoż artykułu - mają, w razie ich niezachowania, charakter nieusuwalnych wad skargi kasacyjnej i powodują odrzucenie skargi bez uprzedniego wzywania do jej sanacji. Jeżeli natomiast skarga kasacyjna nie spełnia

wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 lub 3 k.p.c., przewodniczący w sądzie drugiej instancji, zgodnie z art. 398⁶ § 1 k.p.c., wzywa skarżącego do usunięcia braków w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. Tym samym dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego, które rozróżniało cechy istotne (konstrukcyjne) skargi kasacyjnej i cechy skargi jako pisma procesowego, znalazło pełne normatywne oparcie. Prowadzi to do akceptacji stanowiska, że wymagania skargi kasacyjnej, o których mowa w art. 398⁴ § 1 k.p.c. nie mogą być uzupełnione, a skarga kasacyjna niespełniająca któregokolwiek z tych warunków podlega odrzuceniu *a limine*, bez wzywania zatem do uzupełnienia braków. Mogą być natomiast uzupełniane braki skargi jako zwykłego pisma procesowego, z tym zastrzeżeniem, że konsekwencją ich nieuzupełnienia będzie nie zwrot skargi kasacyjnej, ale jej odrzucenie. Daleko idący formalizm skargi kasacyjnej implikował ustanowienie przymusu adwokacko – radcowskiego do sporządzenia i wniesienia tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia (art. 87¹ k.p.c.).

Z mocy szczególnej regulacji, w sprawach o prawa majątkowe skarga kasacyjna powinna zawierać również oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398⁴ § 3 zdanie pierwsze k.p.c.). To formalne wymaganie skargi kasacyjnej musi być spełnione niezależnie od tego, czy wartość zaskarżenia ma znaczenie dla oceny jej dopuszczalności. Wskazanie wartości przedmiotu sporu i przedmiotu zaskarżenia ma bowiem na celu ustabilizowanie przedmiotu sporu i zakresu zaskarżenia dla eliminacji możliwości dowolnego ich określania w poszczególnych stadiach procesu dla potrzeb między innymi dopuszczalności zaskarżenia (skargi kasacyjnej) oraz ponoszenia kosztów procesu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2015 r., I CZ 100/14, LEX nr 1640230). Wymaganie wskazania w skardze kasacyjnej w sprawach o roszczenia majątkowe wartości przedmiotu zaskarżenia dotyczy skarżącego bez względu na to, czy w dotychczasowym postępowaniu została oznaczona wartość przedmiotu sporu oraz wartość przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 1999 r., I CZ 99/99, LEX nr 1216045; z dnia 13 maja 2005 r., II UZ 25/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 383; z dnia 13 maja 2005 r., II UZ 23/05, OSNP 2005 nr 24, poz. 399). Wartość przedmiotu zaskarżenia należy określić, stosując odpowiednio art. 19-24 i art. 25 § 1 k.p.c. Wartość przedmiotu zaskarżenia nie musi

być przy tym zgodna z wartością przedmiotu sporu, gdyż skarżący może zaskarżyć wyrok sądu drugiej instancji tylko w części. W tych wypadkach wartość przedmiotu zaskarżenia stanowi wartość zaskarżonej części wyroku, jest więc niższa od wartości przedmiotu sporu. W postanowieniu z dnia 19 marca 1999 r., I PKN 6/99 (PPiPS 2000 nr 4, s. 67), Sąd Najwyższy stwierdził natomiast, że obowiązek wskazania w postępowaniu kasacyjnym wartości przedmiotu zaskarżenia nie może, ze względu na dopuszczalność kasacji (obecnie skargi kasacyjnej) uzależnioną od tej wartości, ograniczać się jedynie do wskazania kwoty przekraczającej kwotę decydującą o dopuszczalności kasacji (obecnie skargi kasacyjnej), lecz powinien być rozumiany jako zobowiązanie do wykazania podstaw, na których opiera się wyliczenie. Sąd drugiej instancji i Sąd Najwyższy są uprawnione do skontrolowania wartości przedmiotu zaskarżenia.

Niezachowanie wymagań formalnych określonych w art. 398⁴ § 3 k.p.c. może być uzupełnione. Nieuzupełnienie tych braków w terminie prowadzi nie do zwrotu skargi, a do jej odrzucenia skargi. Artykuł 398⁶ k.p.c., zmieniony ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), precyzyjniej rozróżnia usuwalne i nieusuwalne braki skargi kasacyjnej i ich skutki. W razie stwierdzenia braków formalnych skargi kasacyjnej, tzn. tych, o których mowa w art. 398⁴ § 2 i 3, przewodniczący w sądzie drugiej instancji wzywa skarżącego do uzupełnienia braków w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. Termin ten stał się zatem ustawowym terminem procesowym i nie podlega przedłużeniu. Dopiero po bezskutecznym upływie tego ustawowego terminu procesowego sąd jest obowiązany odrzucić skargę kasacyjną.

Wracając do realiów niniejszej sprawy godzi się podkreślić, że skarga kasacyjna została złożona w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego dotyczącej podlegania zainteresowanego polskiemu ustawodawstwo z zakresu ubezpieczenia społecznego.

Wypada zauważyć, że zasadniczo wszystkie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe i tak należy je traktować. Pośrednio wynika to z art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od

wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że wymienione kategorie spraw mają charakter majątkowy, jednak wartość przedmiotu zaskarżenia nie determinuje dopuszczalności skargi kasacyjnej, która w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przysługuje co do zasady wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej 10.000 zł (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Sprawa o objęcie ubezpieczeniem społecznym jest także sprawą o prawa majątkowe. Stosunek ubezpieczenia z istoty ma charakter majątkowy, a z decyzji o objęciu ubezpieczeniem (wyłączeniu z ubezpieczenia) wynikają bezpośrednio skutki majątkowe, gdyż zgodnie z art. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300) konsekwencją istnienia tego stosunku jest obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne oraz prawo do świadczeń z tego ubezpieczenia dla osób uprawnionych (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2007 r., I UZ 30/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 29; z dnia 8 stycznia 2008 r., II UZ 41/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 107 oraz z dnia 26 stycznia 2011 r., II UZ 40/10, LEX nr 786805).

Skoro sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe, to znaczy, że możliwe jest oznaczenie w nich wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia. Mają zatem do nich zastosowanie art. 126¹ k.p.c., art. 368 § 2 k.p.c. i art. 398⁴ § 3 k.p.c.

Wartość przedmiotu sporu w sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego albo prawa (także jego treści lub zakresu - art. 189 k.p.c.) należy odnosić do świadczeń wynikających z takiego ustalenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2001 r., I PZ 95/01, OSNP 2003 nr 23, poz. 572; z dnia 5 stycznia 2006 r., I PZ 24/05, LEX nr 668929; z dnia 14 maja 2009 r., I PZ 5/09, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 12; z dnia 9 lipca 2009 r., II PK 240/08, LEX nr 535829 oraz z dnia 5 sierpnia 2009 r., II PZ 6/09, LEX nr 558584). Oznacza to, że w razie podjęcia przez organ rentowy decyzji o objęciu określonym tytułem ubezpieczenia, odwołanie zmierza do ustalenia nieistnienia tego stosunku ubezpieczenia społecznego. Wówczas wartość przedmiotu sporu powinno odnosić się do wysokości składek na ubezpieczenia społeczne, których uiszczenie będzie

skutkiem decyzji (może to też być różnica w stosunku do wysokości składek dotychczas uiszczanych z innego tytułu ubezpieczenia). Natomiast w przypadku wydania decyzji o "wyłączeniu" z określonego tytułu ubezpieczenia (ustalenia jego nieistnienia), odwołanie zmierza do ustalenia istnienia stosunku ubezpieczenia społecznego. Wartość przedmiotu sporu należy wówczas odnosić do wysokości świadczeń podlegających zwrotowi wskutek takiej decyzji, ewentualnie świadczeń, których ubezpieczony nie otrzyma. W sprawach dotyczących podstawy wymiaru składek ukształtowane orzecznictwo wyjaśniło już, w jaki sposób należy wyliczyć wartość przedmiotu zaskarżenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2012 r., II UZ 16/12, LEX nr 1222163) - może być on zastosowany przynajmniej w niektórych sprawach o podleganie ubezpieczeniom społecznym.

Z woli ustawodawcy brak oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, jeżeli strona nie uzupełniła tego braku w wymaganym terminie, stanowi podstawę do odrzucenia skargi kasacyjnej zgodnie z art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Wobec prawidłowości zaskarżonego postanowienia Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie.

as